

EDICIJA AΣΦAΛEIA
Knjiga VII

**СУПРОТСТАВЉАЊЕ САВРЕМЕНОМ
ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ
И ТЕРОРИЗМУ**

V

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
БЕОГРАД, 2014

ΕΔΙCΙЈΑ ΑCΦΑΛΕΙΑ

Knjiga VII

Издавач

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, Цара Душана 196, Земун

За издавача

Проф. др ГОРАН МИЛОШЕВИЋ
декан Академије

Главни и одговорни уредник

Проф. др САША МИЈАЛКОВИЋ
Руководилац научноистраживачког пројекта

Уредници

Проф. др САША МИЈАЛКОВИЋ
Доц. др ОЛИВЕР ЛАЈИЋ, секретар пројекта
Мр ЗОРАН КЕСИЋ, секретар пројекта
МАРИЈА ПОПОВИЋ, МА, секретарка пројекта

Рецензенти

Проф. др РАДОМИР МИЛАШИНОВИЋ
Др ЈОВАН ЂИРИЋ, научни саветник
Др МАРКО НИКОЛИЋ, научни сарадник

Лектор

Ана Ђукић

Прелом

Јасмина Живковић

Тираж

150 примерака

Штампа

ЈП „Службени гласник“, Београд

©2014 Криминалистичко-полицијска академија, Београд
ISBN 978-86-7020-302-0

This book (thematic collection of papers) is the result of the realisation of the Scientific Research Project entitled „Development of Institutional Capacities, Standards and Procedures for Fighting Organized Crime and Terrorism in Climate of International Integrations“. The Project is financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (No 179045), and carried out by the Academy of Criminalistics and Police Studies in Belgrade (2011–2014). The leader of the Project is Associate Professor Saša Mijalković, PhD.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	7
----------------	---

СТАНДАРДИ У СУПРОТСТАВЉАЊУ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

АДЕКВАТНОСТ НОРМАТИВНИХ РЕШЕЊА КВАЛИФИКОВАНИХ ОБЛИКА КРИВИЧНОГ ДЕЛА ТРГОВИНЕ ЉУДИМА У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	11
Милан Жарковић, Оливер Лајић, Звонимир Ивановић	

РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОБЛАСТИ СУЗБИЈАЊА КОРУПЦИЈЕ У ПРИВАТНОМ СЕКТОРУ	31
Драгана Коларић	

НАЈЗНАЧАЈНИЈИ МЕЂУНАРОДНИ АКТИ У БОРБИ ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА	51
Душан Благојевић, Милош Цветковић	

УБЛАЖАВАЊЕ ПОСЛЕДИЦА ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА МЕРАМА ПЛАНИРАЊА И РЕГУЛАЦИЈЕ ЗОНА НАСЕЉА И ОБЈЕКТА	73
Драган Млађан, Ана Николов	

НОРМАТИВНИ ОКВИР ЈАВНИХ СКУПОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	83
Сретен Југовић, Дарко Симовић, Драгутин Аврамовић	

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ ЗА СУПРОТСТАВЉАЊЕ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

КАЗНЕНА ПОЛИТИКА СУДОВА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО ТЕШКОГ УБИСТВА.....	99
Ђорђе Ђорђевић	

СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О ПОСЕБНИМ И СПЕЦИЈАЛНИМ ЗАДАЦИМА ПОЛИЦИЈЕ УПОТРЕБОМ СОФТВЕРА ЗА ЕЛЕКТРОНСКО УЧЕЊЕ MOODLE	113
Дане Субошић	

ПОЧЕТНА ИСКУСТВА У СУЗБИЈАЊУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА У СВЕТУ И У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.	135
Жељко Никач	

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ ПОЛИЦИЈСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ЕФИКАСНО ДЕЛОВАЊЕ ПОЛИЦИЈЕ	159
Светлана Ристовић	

САВРЕМЕНИ ЈАВНИ МЕНАџМЕНТ – ТЕОРИЈА И ПРАКСА У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ.	175
Зорица Вукашиновић Радојичић	

АКТУЕЛНИ ДОМЕТИ РЕФОРМЕ НЕДРЖАВНОГ СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	185
Саша Мијалковић, Младен Бајагић, Горан Вучковић	

ПРОЦЕДУРЕ У СУПРОТСТАВЉАЊУ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

ПОЛИЦИЈСКИ РАД ВОЂЕН ОБАВЕШТАЈНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА И СУПРОТСТАВЉАЊЕ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ.	205
Зоран Ђурђевић, Дарко Маринковић	

CONTRADICTORY NATURE OF THE DISCRETIONARY POWERS OF THE POLICE AS A CHALLENGE TO RULE OF LAW AND DEMOCRATIZATION POLICING	223
Zoran Kesić, Radomir Zekavica	

ПРОБЛЕМИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ МАПИРАЊА КРИМИНАЛА У ДОМАЋОЈ ПОЛИЦИЈСКОЈ ПРАКСИ И МОГУЋИ НАЧИН ЊИХОВОГ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊА	239
Ненад Милић	

ПРОАКТИВНО ПОСТУПАЊЕ ПОЛИЦИЈЕ И КОНТРОЛА КРИМИНАЛА.....	257
Славиша Вуковић, Горан Бошковић	

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОСТУПКА ЗА ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА	271
Татјана Петровић, Ивана Бодржић	

КОНЦЕПЦИЈА СЛОЖЕНОСТИ УПРАВЉАЊА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	291
Марија Мићовић	

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА И НАУЧНО ИСТРАЖИВАЊЕ САВРЕМЕНОГ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА И ТЕРОРИЗМА

КРИВИЧНО ДЕЛО УГРОЖАВАЊА НАПЛАТЕ ПОРЕЗА И ПОРЕСКЕ КОНТРОЛЕ	305
Мирко Кулић, Горан Милошевић, Срђан Милашиновић	

ЗЛОУПОТРЕБА ОПОЈНИХ ДРОГА У ТЕОРИЈИ И СУДСКОЈ ПРАКСИ ...	323
Радосав Рисимовић, Александар Бошковић	

МОГУЋНОСТИ ЗЛОУПОТРЕБЕ ХЕМИЈСКОГ ОРУЖЈА У ТЕРОРИСТИЧКЕ СВРХЕ	341
Владимир Цветковић, Марија Поповић	

МИГРАЦИЈА КАО БЕЗБЕДНОСНА ПРЕТЊА И ОДГОВОР ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ	359
Данијела Спасић	

СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О ПОСЕБНИМ И СПЕЦИЈАЛНИМ ЗАДАЦИМА ПОЛИЦИЈЕ УПОТРЕБОМ СОФТВЕРА ЗА ЕЛЕКТРОНСКО УЧЕЊЕ MOODLE

Дане Субошић*

Криминалистичко-полицajsка академија, Београд

Апстракт: Радом се проблематизује стицање знања о посебним и специјалним задацима полиције употребом софтвера за електронско учење Moodle. За илустрацију текста у овом раду коришћен је електронски курс са сајта Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, који носи назив Организација и послови полиције, односно његов део који се односи на лекцију Посебни и специјални задаци полиције. Паралелно с праћењем текста овога рада, могуће је пратити и садржај наведеног курса, односно лекције која се у њему садржи, логовањем на <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>.

На сликама на одговарајућим страницама рада који следи и наведеног онлајн курса приказане су одређење удобности које платформа *Moodle* нуди студенту који похађа електронски вид наставе. Сврха рада је развој свести заинтересованих лица о могућностима ублажавања и превазилажења проблема одсуствовања с наставе дела студената којима службене обавезе не дозвољавају њено редовно похађање у просторијама високошколских образовних установа.

Како се радом проблематизује стицање знања о посебним и специјалним задацима полиције употребом софтвера за електронско учење *Moodle*, његова структура обухвата разматрање следећих питања: курс којим је обухваћена лекција Посебни и специјални задаци полиције, разматрање садржаја наведене лекције у различитим модалитетима, наставни ресурси и питања. Симетрично томе, структуриран је глави део предстојећег саопштења.

Кључне речи: електронско учење, Мудл (Moodle), лекције, ресурси, питања, посебни и специјални задаци

---

* Редовни професор, dane.subotic@kpa.edu.rs.

Увод

Обавеза сваког наставника јесте да усавршава наставни процес. Иако је тај рад посвећен слушаоцима, полазницима, односно студентима различитих облика едукације, рад наставника на усавршавању наставног процеса јесте и рад на самом себи. Такво ангажовање је неминовност у савременим животним и радним условима.

Развој информационо-комуникационе технологије и њено актуелно стање компатибилни су са савременим начинима организовања уопште, а тиме и организовању и реализовању наставног процеса. Деструктурирана или виртуелна организација, коју је наведена технологија омогућила, заузима све значајније место међу организационим моделима, јер је у односу на њих прилагодљивија потребама студента. У условима немогућности или неоправданости (нпр. из разлога неефективности, неекономичности, односно неефикасности) истовременог присуства више учесника догађаја или активности у истом простору, предности деструктуриране организације долазе до пуног изражаја.¹

Наведене немогућности или неоправданости присуства више учесника у исто време на истом месту присутне су и у наставном процесу. Док се слушаоци или полазници обука ослобађају радних обавеза како би могли да присуствују оспособљавању или усавршавању, студенти који су у радном односу најчешће нису ослобођени наведених обавеза. То узрокује велики број изостанака с предавања, вежби и других облика наставе, што их доводи и у неравноправан положај у односу на студенте који имају прилику да похађају наставу у потпунијем обиму и да током ње користе све наставне ресурсе који су им доступни на часовима.

Следећи проблем који се јавља код студената који изостају с наставе односи се на доступност само уџбеника, односно практикума за одређени предмет, чиме су они ускраћени за остале наставне материјале (ресурсе) у виду научних и стручних радова, графичких модела, филмова, онлајн речника и др. Осим тога, наведени студенти нису у прилици да комуницирају с наставником, са осталим колегама студентима, чиме су ускраћени и за међусобни трансфер знања. Најзад, студенти који нису у прилици да похађају наставу немају повратну информацију (*feedback*) од професора о сопственом напретку, али ни професор од њих, у смислу ваљаности наставе, уџбеничке литературе и др. Један од начина превазилажења наведених проблема представља електронско учење.

Синоними за електронско учење јесу: учење на даљину (*Distance Learning*), *Distance Training*, *Distance Education*, *eLearning* (*e-Learning*, „*e*“ *Learning*), *Online* (*On-line*) *Education*, *Virtual Instruction*, *Virtual Education*, *Virtual Classrooms*, *Electronic Classroom*, *Blended Learning* итд. Схватање ових термина као синонима није случајно. Наведеним синонимима је заједничко то што претпостављају процес учења у којем су извор знања и прималац физички удаљени и у којем

¹ Д. Субошић, М. Даничић, *Безбједносни менаџмент, организација и одлучивање*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2012, стр. 39–40.

је њихов однос посредован применом информационо-комуникационе технологије, а појединачно одсликавају нијансирање опција унутар самог процеса електронског учења.²

Инспирација за рад на ову тему последица је успешне примене концепта електронског учења полицијских службеника у Србији и иностранству. Наиме, у Републици Србији до сада су реализована два курса за креаторе наставе и администраторе средњег нивоа. Пилот-курс електронског учења у МУП-у РС одржан је на тему „Вештине комуникације“. Наведени курсеви успешно су реализовани (прва два посебно),³ о чему сведоче резултати евалуације експерата, који су подржани од Европског полицијског колеџа – CEPOL.⁴ Осим тога, два посебно значајна курса, реализована у електронском виду за потребе МУП-а РС, јесу: курс за обуку у руковођењу командира станица граничне полиције и курс енглеског језика за полицијске службенике.

С друге стране, иностране полиције спроводе интензивну обуку полицијских службеника применом концепта електронског учења. На пример, естонска полиција је на основама Фронтексових (FRONTEX) курсева страних језика и њихових алата за учење страних језика развила софтвер (*Language Robot*) за електронско учење страних језика, за који је добила више признања.⁵ Следећи подаци о ваљаности електронског учења представљају искуство литванске полиције, у којој је проценат полазника који је окончао обуку наведеном методом од 2010. до 2013. порастао с око 1% на око 63%, што је приказано у табели 1.⁶

Табела 1: Подаци о зашћуиљености електронског учења у литванској полицији

2010. год.		2011. год.		2012. год.		2013. год.	
Електронски	Укупно	Електронски	Укупно	Електронски	Укупно	Електронски	Укупно
97	7.064	150	6.634	1.865	6.355	5.962	9.520
1,37%	100%	2,26%	100%	29,34%	100%	62,62%	100%

Поред тога, велики број високошколских образовних установа које школују кадар за потребе полиције, реализују наставне програме електронским учењем (њиховим комбиновањем са класичном наставом, у учioniчким условима). Пример такве установе је Академија Министарства унутрашњих

2 Click and Learn, Учење преко Интернета, бесплатна e-book о учењу на даљину, Link e-learning.com, доступно на: www.link-elearning.com/site/media/files/Ucenje_preko_Interneta.pdf (приступљено 25. јуна 2014).

3 Dž. Hurn, *Evaluacija pilot-kursa e-učenja za pripadnike policije u Srbiji*, CEPOL, Bramshil, 2012, стр. 77–94.

4 Ibidem, стр. 6, 54.

5 K. Veispak-Rawlins, *Language Robot*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. марта 2014.

6 Ž. Navickienė, S. Bronius, *Distance Learning Systemas Innovative Police Training Format*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. марта 2014.

послова Републике Белорусије из Минска,⁷ с којим КПА има интензивну сарадњу. Неке од наведених установа, које имају потребу, али не и услове за електронску наставу, закључују споразуме о сарадњи с установама које наведене услове имају. Такав је случај с литванским Државним полицијским колеџом из Риге, који има закључен споразум о сарадњи с Европским универзитетом за учење на даљину (*The European Distance Learning University „EIHSEBA“*).⁸

За илустрацију текста у овом раду послужићемо се електронским курсом са сајта Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду. Курс носи назив „Организација и послови полиције“, као и истоимени предмет и уџбеник,⁹ скраћеног назива КДС, а сврстан је у категорију курсева МУП-а, што указује на то да је њиме обухваћена полицијска проблематика (Х тематска област: Посебни и специјални задаци полиције).¹⁰ Курс можете да пратите ако се улогујете на интернет страницу: <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>,¹¹ на којој можете да креирате властити профил, у функцији садржајније и присније комуникације са осталим корисницима (наставницима-тренерима и полазницима-студентима). Приступ којим се позива на праћење текста онлајн курсом јесте уобичајен приступ у савременој пракси.¹²

На сликама одговарајућих страница овог курса приказане су неке удобности које платформа Moodle (у даљем тексту: Мудл) – *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*,¹³ што значи модуларно објектно оријентисано динамичко окружење за учење, нуди студенту који похађа електронски вид наставе. Неке од слика садрже и кружне ознаке с одговарајућим бројевима, које прати текст испод слике.

Како се радом проблематизује стицање знања о посебним и специјалним задацима полиције употребом софтвера за електронско учење Мудл, његова структура обухвата разматрање следећих питања: курс којим је обухваћена лекција Посебни и специјални задаци полиције, разматрање садржаја наведене лекције у различитим модалитетима, наставни ресурси и питања. Истовремено, структуриран је глави део овог саопштења.

7 Academy of the Interior Ministry of the Republic of Belarus, доступно на: <http://academy.mia.by/index.php/en> (приступљено 25. јуна 2014).

8 D. Tarane, *State Police College Of Latvia*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. 3. 2014.

9 Д. Субошић, *Организација и послови полиције*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2013.

10 *Ibidem*, стр. 301–334.

11 Организација и послови полиције, електронски курс, доступно на: edumoodle.pmf.uns.ac.rs.

12 Примера ради, можете да видите: Петровић, В. В., Пекић, А. Ивић, Е., Даљинско образовање применом софтвера Moodle, доступно на: www.e-drustvo.org/proceedings/YuInfo2010/html/pdf/069.pdf (приступљено 26. јуна 2014).

13 С. Вербић, Б. Томић, *Рачунарски џесетови знања у софтверском џакеџу Moodle*, приручник за наставнике, доступно на: www.ceo.edu.rs (приступљено 19. јуна 2014) и на: www.moodle.org.

1. Курс којим је обухваћена лекција Посебни и специјални задаци полиције

Изглед почетне странице курса Организација и послови полиције у којем је садржана лекција Посебни и специјални задаци полиције приказан је наредном сликом.

Слика 1а: Почетна страница курса Организација и послови полиције
(лекција: Посебни и специјални задаци полиције)

Садржај наведене тематске целине мора да се уреди тако да се јасно види шта је чиме обухваћено (у смислу: опште–посебно–појединачно). То се чини увлачењем елемената лекција (рачунајући и ресурсе у виду презентација, фотографија, слика, филмова и др.) и њихових наслова. Ово није само садржај, то је за студента уједно и „мени“ из којег бира лекције или ресурсе који му се уз лекцију нуде. Следи анализа бројева од 1 до 6 с претходне слике.

1. Студенту се може понудити презентација која се односи на целу област. Тада се она налази у равни назива тематске области. Уколико би презентација обухватала само једну лекцију или само једно поглавље из одређене области, налазила би се у равни с тим насловом и испод одговарајућег елемента. Уз то, испод презентације налази се и текст који објашњава њен садржај. Кликот на наслов презентације покреће се преузимање фајла у којем се она садржи.

2. Поглавље може да садржи само једну лекцију, али у оквиру те лекције може бити више лекција које равноправно учествују у илустровању главне теме (видите део рада који се односи на *уицеждене лекције*). Такође, поглавље може да има само једну лекцију ако је она мањег обима. Када је лекција већа и

по свом садржају налаже да се њени делови читају тачно одређеним редоследом, онда она може да има и неколико наставака у низу (видите део рада који се односи на *лекцију која се насљавља*). Описане различитости се у садржају, по изгледу лекције, не виде.

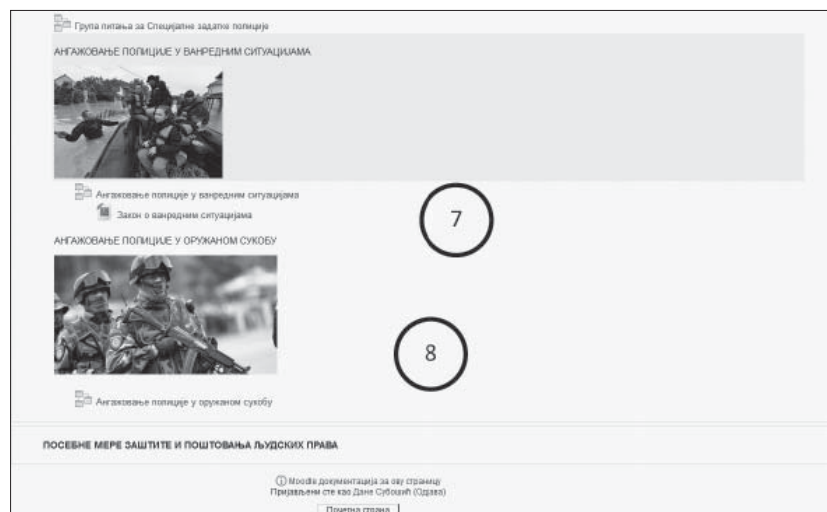
3. Осим лекције, поглавље не мора да садржи додатне ресурсе. Такође у зависности од потребе и креативности тренера, поглавље може да садржи само неки занимљив или користан ресурс (нпр. линк на целу књигу која говори о тој теми).

4. Додатни ресурс, између осталог, може да буде и рад или студија, ако нису захтевни у смислу меморије рачунара. Тиме се студенту олакшава посао, јер се све корисне информације налазе на једном месту.

5. У овом случају ресурси су правилници који се у тексту лекције помињу. Табеларни прикази се такође могу издвојити као посебни ресурси. Тиме се не оптерећује садржај лекције, а и веће табеле уредније изгледају. Наведене ресурсе студент може да преузима и штампа ако му је комфорније да их консултује у штампаном облику.

6. Лекцију је много лакше упамтити ако уз њу може и да се види одговарајући наставни филм. Ако се филм већ налази на интернету, у садржај је довољно унети линк који води ка њему. Филмови који се на захтев аутора могу користити у едукативне сврхе, али не треба да буду доступни за јавно приказивање на интернету, могу да се, као ресурс, унесу у датотеку (погледајте део рада који се односи на *филм*).

Следи остатак почетне странице курса (слика 16).

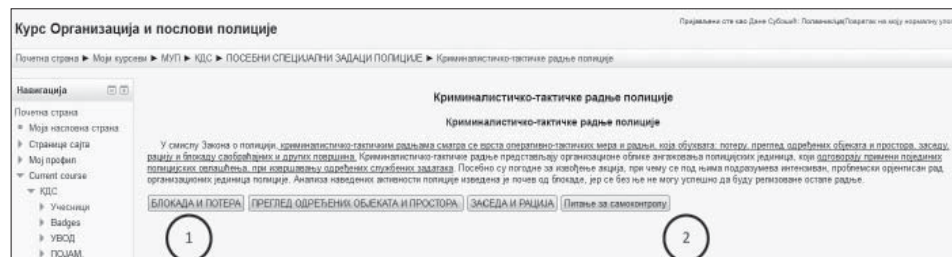
Слика 16: Почетна страница курса Организација и послови полиције (лекција: Посебни и специјални задаци полиције)

7. Као ресурс поглавља могу да садрже прописе из области о којој говоре.
8. Нека поглавља могу се илустровати у самом садржају и тиме освежити и олакшати преглед тематске целине курса (као што је то на слици 1 урађено с *Анијажовањем полиције у оружаном сукобу*).

2. Лекција Посебни и специјални задаци полиције у Мудл окружењу

Овим делом рада обрађују се питања: (1) угнеждених лекција, (2) лекција у лекцији (без питања и с питањима за самоконтролу), и (3) лекција које се настављају. Следи краћа анализа сваке од наведених врста.

Лекција може да садржи више равноправних целина. У лекцији Криминалистичко-тактичке радње полиције то су: Блокада, Потера, Преглед одређених објеката и простора, Заседа и Рација. Лекција је осмишљена тако да се обрадом једног дела студент враћа на лекцију одакле бира део који жели да учи или који жели поново да прочита, тако да се у оквиру ове лекције налази пет мањих лекција. Такве лекције називамо „угнежденим“, што је приказано наредном сликом.

Слика 2: Угнеждене лекције

1. „Блокада и потера“ као угнеждена лекција.
  2. Питање које се налази у равни с мањим лекцијама односи се на све те лекције. Осим овог начина провере знања, свака угнеждена лекција на крају текста може да садржи питање за самоконтролу.
- Лекција у лекцији може да буде сачињена без питања за самоконтролу. Такав пример дат је на сликама које следе.

2

Слика 36: Лекција у лекцији без ишћања за самоконтролу

2. Осим фотографија, лекције могу да обухвате и цртане графичке modele.
3. Ако су фотографије или други графички модели преузети, на крају текста може да се наведе ко су њихови аутори, односно, одакле су преузети.
4. На крају угнеђене лекције налази се прелаз на главну лекцију да би студент могао даље да бира шта жели да чита док не пређе целу лекцију. Ова лекција нема питања за самоконтролу усвојеног знања.

С друге стране, лекција у лекцији може да садржи и питања за самоконтролу. Таква лекција приказана је наредном сликом.

Слика 4: Лекција у лекцији која садржи и питања за самоконтролу

1. Када лекција садржи питање којим студент може да провери своје знање, оно се налази на крају лекције. Такво питање обрађује текст из лекције којој припада. Кликом на дугме „питање за самоконтролу“ отвара се нова страница с питањем (погледајте део рада који се односи на *ишшање за унеждену лекцију*).

2. У овом случају студенту се оставља да бира између тога да ли жели да одговори на питање или жели само да прочита текст лекције не задржавајући се услед давања одговора на ово питање. Ако не жели да одговара на питање, може одмах да се врати у лекцију кликом на дугме „повратак у лекцију“. Уколико тренер жели да студент неизоставно одговори на питање, повратак у главну лекцију биће могућ тек на крају питања, а не на крају лекције. Такође,

повратак може и да услови тачним одговором, а сваки погрешан одговор студента ће вратити на текст угнежене лекције на коју се питање односи.

Лекција која се наставља јесте решење проблема великих лекција, које због обима нису примамљиве студенту. Такве лекције могу да се поделе на делове, а једна од њих приказана је на наредној слици.

Спречавање покушаја самоубиства

Почетни контакт

Самоубиство представља намерно одузимање сопственог живота, због чега није кривично дело, али може с том појавом да има везе.

Врсте самоубиства су:

1. тешкојарско самоубиство
2. аутоубија
3. појединачна, двојна, вишеструка (масовна) самоубиства
4. ритуална самоубиства
5. самоубиство под утицајем неких кута
6. самоубиство према молбу, месту и времену
7. смислена и афектна самоубиства
8. напрана и полагана самоубиства

У односу на све врсте самоубиства полиција има службене обавезе, без обзира да ли су у покушају или су се већ десила

До сазнања да нека особа покушава да изврши самоубиство, полиција најчешће сазнаје доводом људи. Наиме, није неуобичајено да полицију позову забринути људи због „особе која крстари као да ће се скићи са моста“. По сазнању да је у току покушај самоубиства, најчешће дежурна служба територијално издвојене организационе јединице полиције налази најближим полицијским службеницима да дођу на место догађаја и успоставе његову ситуацију. Према томе о тим „обавезама“ се Поговором тим МПТ РС, који може да се ангажује на спречавању покушаја самоубиства непосредним учешћем или посредно, затвара свјетлосним у односу на полицијске службенике који се налазе на месту догађаја.

Уместо да сами себи одузму живот, појединци настоје да доведу полицију у ситуацију да их спаси живота. Ова појава је названа „самоубиство полицијом“. Поред тога што је једини захтев спасавања особе да га полиција спаси живота, остали индикатори ове ситуације су такви да потенцијални самоубица одређује рок за своју смрт, управо је извршио убиство себи блиске особе, вероватно оставља testament, има развијен план за умирање, нека ниска план за бег, не интересе за будућност, има карактеристике неадаптоване личности, жели да умре на ритуалан начин и одбија да преговара.

Успоставља и одржавање почетног контакта са особом која покушава самоубиство активност је тзв. **првог полицијца**. Овај контакт са успоставља да би се спречило самоубиство, да би се он разговорио и да би се преузели неопходни потребни подаци за даљње поступке. Почетни контакт може да доведе до одустајања од самоубиства. Одржавање самоубиства представља значајан циљ успоставе и одржавање почетног контакта због добијања у времену за успоставу везе од места догађаја, долази Преговарачког тима МПТ РС, посредника у преговорима, службе хитне помоћи, ватрогасно-спасилачких јединица и др. Наред, почетни контакт са успоставља дава употребљива метода за самоубиство, његовог вентила, разлога и намераности и другог рада. Главни разлог због којег особе прегле самоубиством су: пожеља за помоћ, тражење пажње, да виде реакцију оних чија их реакција интересује, да ништа добију, да маневришу догађајима и др. Фактори ризика који указују на велику вероватноћу извршења самоубиства су: ранији покушај самоубиства, претходно самоубиство, породична историја самоубиства, алкохолизам, хронична употреба дроге, афектни поремећаји, посебно тешки облици депресије, шизофренија депресије, хронична или терминална болест, реакција на велику губу, проблем у вези растава, развода, финансијских проблема, као што су незапосленост, банкрот и др. Када се особа осећа суицидално, најчешће је његово изражавање вербалним знацима, знацима који се односе на ситуацију и знацима изражавања кроз понашање. Нису све суицидалне особе спремне да разговарају о својим проблемима. Ако је особа нервозна и неже комуникативна, информације о њим мораће да се добију од неке друге. Појединци који изражавају осећања безбедности или безбедности имају већу склоност ка суициду. Онај ко одреди рок, на пример, „Љубићу у себе за пет минута“, може да буде черто ризик да то уради. Такве особе могу да наведу одређен план за умирање, или да изразе последњу жељу, заплети, речи које мада је то велико. Оне су потребне добре вештине слушања, који стварају услове за одговоре на питања. Како је то глас (Г), Које емисије особе кроз глас (Г), Које је право значење (Г)? Показатељи друштвених и психолошких ситуација у којој се налази суицидални појединац од велике је помоћи за пречињавање покушаја самоубиства. То може да има утицај на однос са осталим људима у заједници. Остали индикатори који се односе на ситуацију укључују следеће елементе: постоји, ниско ниво самопоштовања, емоционалну кризу, претходну ситуацију која не може да се сагледа, велике догађаје у животу – Брани односи или односи са партнером (у протеклих 24 часа), осећање безбедности и др.

Организациони објекти рада у полицији

Редовне и ванредне делатности и задаци полиције

Посебни специјални задаци полиције

1

Даље

Слика 5: Лекција која се наставља

1. Кликом на дугме „даље“ студент прави визуелну паузу па потом прелази на нову страницу у низу. На крају последњег дела налази се дугме за повратак на главну лекцију. Тренер може да дода и опцију „кретања“ по деловима лекције, тако да студент може да се врати на претходну страницу или лекцију.

Нова страница у низу, до које се долази командом „даље“, приказана је на слици која следи.

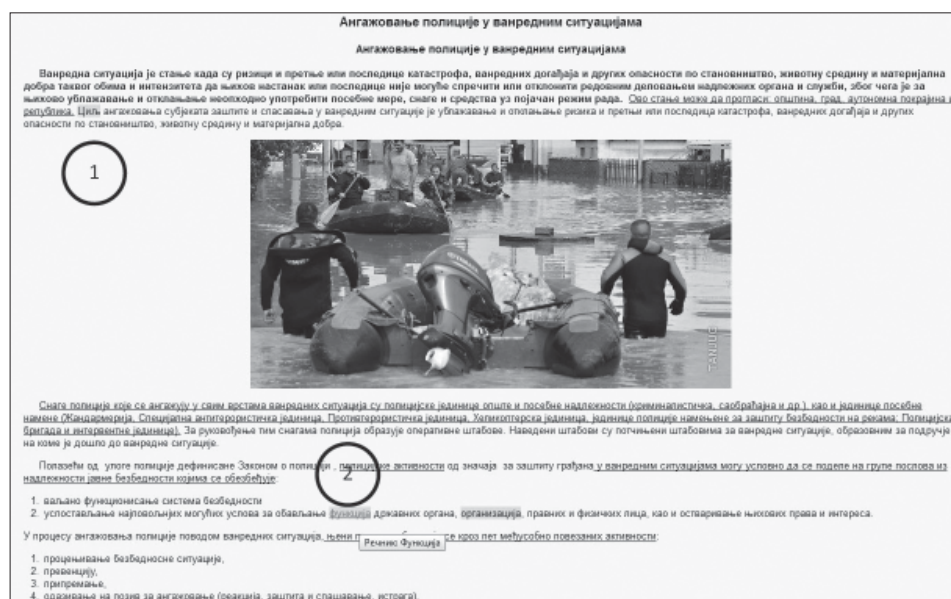

Слика 6: Насџавак лекџије

3. Наставни ресурси у Мудл окружењу

Наки од наставних ресурса већ су приказани у досадашњем делу рада. То се односи на презентације, фотографије, научне радове, табеле и прописе. У делу рада који следи обрадићемо речник и филм као наставне ресурсе у Мудл окружењу.

Речник може да буде постављен на нивоу тематске целине или целог курса, као што је то случај у предметном курсу, лекцији и овом раду.

Слика 7: Искољвавање речи обухваћених речником у Мудл окружењу

1. Када се у тексту било које лекције курса појави реч која је обрађена у речнику, биће дискретно маркирана. Довољно да студент уочи да је због нечега другачија него речи у остатку текста, али не превише да слаби концентрацију кориснику садржаја лекције (у овом примеру, наведена реч је *циљ*).

2. Када се курсор позиционира на такву реч, она постаје црвена и испод ње се појављује прозор с информацијом да је реч објашњена у речнику (*функција* у овом примеру).

3. Кликом на тако означену реч отвара се прозор у којем се може прочитати текст из речника који се односи на њено значење, као што је приказано на наредној слици.

Слика 8: Значење речи обухваћених речником у Мудл окружењу

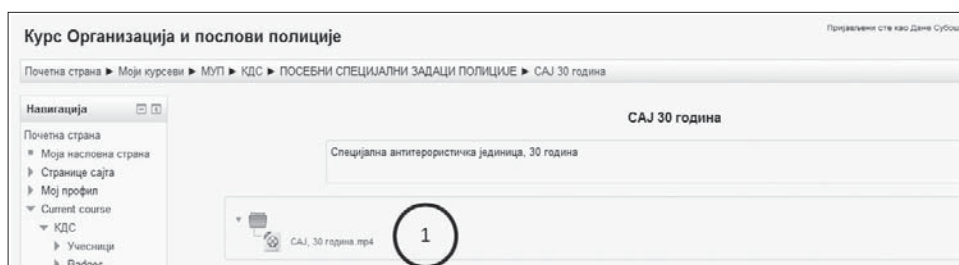

Слика 9: Исијољавање речи обухваћених речником кроз њихово значење у Мудл окружењу

4. Ако значење речи садржи неку другу реч из речника, онда је она затамњена (циљ у овом примеру) и може се даље истраживати њено значење.

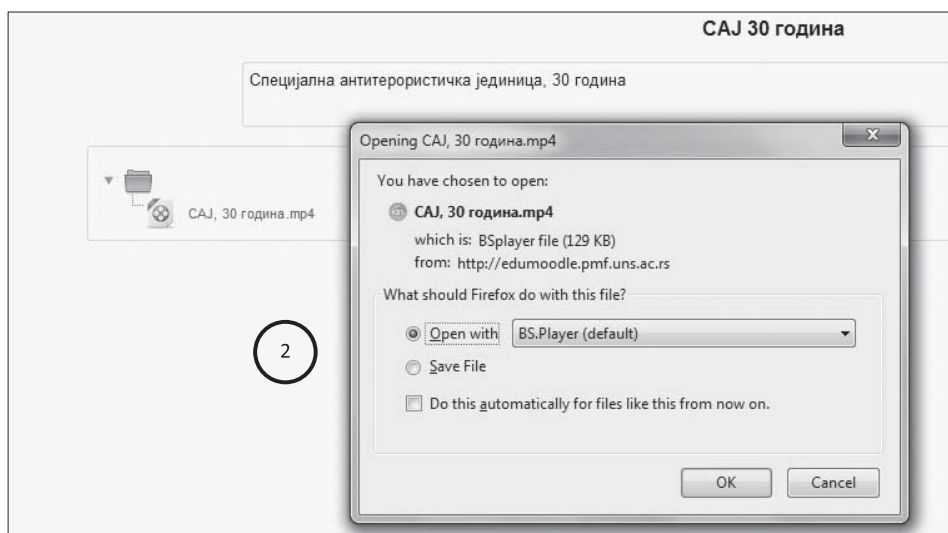
Један од најинтересантнијих наставних ресурса за студенте јесте филм. Он може да буде мотивишући (с циљем да заинтересује студенте за тему), може да буде документарни, методски (како треба нешто да се ради), односно методски показан (како треба нешто да се ради уз објашњење). Када се ради о наставним филмовима за потребе едукације полицијских службеника (актуелних или

будућих), највећа је потреба за филмовима којима се приказују појединачне професионалне вештине или њихове комбинације, односно, безбедносно проблематичне (интересантне) ситуације и начини њиховог решавања. У овом примеру то је филм о Специјалној антитерористичкој јединици, снимљеном поводом 30 година њеног постојања.¹⁴ У садржају курса, смештен је испод лекције под насловом Реаговање на терористичке акте и претње (погледајте поглавље „Почетна страница курса“).

Слика 10: Филм као насловни ресурс у Мудл окружењу

1. Кликом на наслов фолдера „CAJ, 30 година“ покреће се страница за отварање фолдера и употребу његовог садржаја. У овом фолдеру може се наћи и већи број мањих филмова или фотографија. Кликом на назив филма у оквиру фолдера студент прелази на следећу страницу.

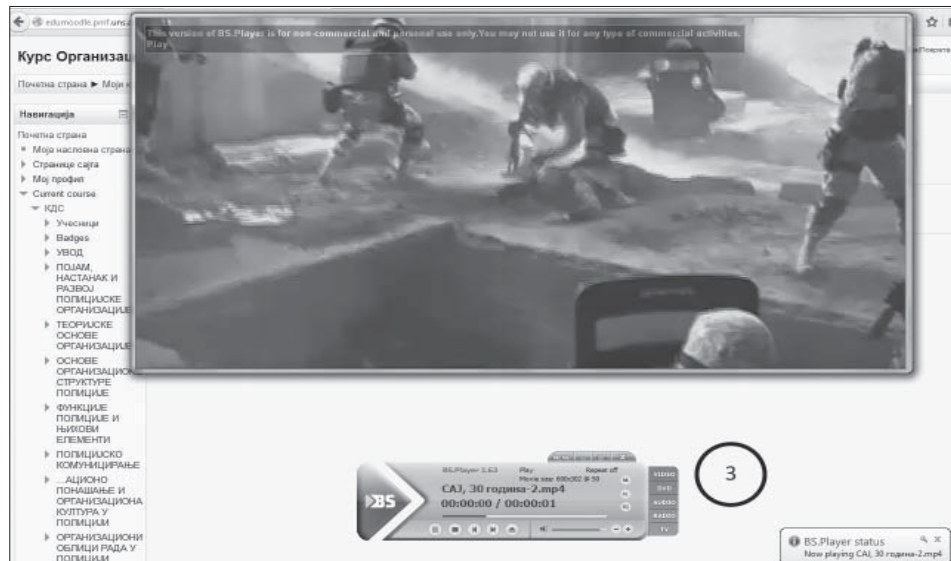

Слика 11: Избор програма који је на располагању за емитовање филма у Мудл окружењу

¹⁴ Специјална антитерористичка јединица, 30 година, филм, Zamedia & Daydream studio, Зајечар, 2008.

2. Филм се може сачувати на рачунару чекирањем опције „save file“. У том случају студент бира на ком месту у меморији свог рачунара жели да сачува овај фајл или може и одмах да га погледа, кликом на опцију „open with“, уколико на рачунару на којем користи Мудл има инсталиран плејер. У понуђеној листи добиће програме који су му на том рачунару на располагању за гледање фајла тог формата.

Слика 12: Избор програма који је на располагању за емитовање филма у Мудл окружењу

3. Када студент одабере опцију за емитовање филма (избор плејера), кликом на ОК почиње пројекција. Пожељно је уз филм написати и који програм га отвара.

4. Питања у лекцијама

Сада ћемо размотрити питања за угнеђену лекцију и за целу лекцију. На пример, питање за угнеђену лекцију може да буде типа ДА/НЕ. Такво питање приказано је на наредној слици.

Криминалистичко-тактичке радње полиције

Да ли Вам је прихватљива следећа став:

Материјалне припреме јединице за претпед одређених објеката и простора представљају благовремено упознавање са промисима који се односе на ту радњу.

☐ ДА

☐ НЕ

Почајати

Слика 13: Питање типа ДА/НЕ

У овом типу питања студент бира један од понуђених одговора који се међусобно искључују. На следећој слици приказано је питање типа ДА/НЕ на које је дат нетачан одговор.

Криминалистичко-тактичке радње полиције

Да ли Вам је прихватљив следећи став:

Материјалне припреме јединице за преглед одређених објеката и простора представљају благовремено упознавање са прописима који се односе на ту радњу.

Ваш одговор : ДА

Одговор није тачан.

Материјалне припреме се односе на обезбеђивање довољних количина исправних материјалних средстава, међу којима су посебно значајна осматрачко-детекциона средства, батеријске лампе, ручни рефлектори, фото-апарати, камере, детектори за проналажење металних предмета итд.

Погледајте још једном страницу Преглед одређених објеката и простора.

Настави 1

Слика 14: Питање типа ДА/НЕ на које је дат нетачан одговор

1. Одговор на питање који студент пошаље даје повратну информацију о тачности одговора. Коментар одговора увек је прилика да се студенту да додатно објашњење. Тачном одговору може да се дода и честитка уз објашњење, а повратак студента враћа на главну лекцију.

Тачан одговор на постављено питање приказан је на слици.

Криминалистичко-тактичке радње полиције

Да ли Вам је прихватљив следећи став:

Материјалне припреме јединице за преглед одређених објеката и простора представљају благовремено упознавање са прописима који се односе на ту радњу.

Ваш одговор : НЕ

Тако је, материјалне припреме се односе на обезбеђивање довољних количина исправних материјалних средстава, међу којима су посебно значајна осматрачко-детекциона средства, батеријске лампе, ручни рефлектори, фото-апарати, камере, детектори за проналажење металних предмета итд.

Настави 2

Слика 15: Питање типа ДА/НЕ на које је дат тачан одговор

2. Коментар на нетачан одговор може да садржи тачан одговор или објашњење зашто одговор није тачан или неку пријатељску сугестију. Повратак може да врати студента на текст угнежене лекције да би га подстакао на поновно читање.

С друге стране, питање за целу лекцију може да буде задато на више начина, што зависи од избора типа питања. На наредној слици можете да видите вишеструки избор врста питања. При томе, ознака 1 на њој значи:

1. У примеру лекције Криминалистичко-тактичке радње полиције, у равни с угнежденим лекцијама постављено је и питање за самоконтролу. Положај тог питања упућује на то да се односи на све лекције у оквиру главне лекције. Оно подразумева да су све угнежене лекције и усвојене. Тачан одговор вратиће студента на главну лекцију. Тачних одговора може да буде и више од једног.

Слика 16: Питање за целу лекцију и њих вишеструки избор

Питање за целу лекцију с коментаром тачног одговора приказано је на наредној слици.

Слика 17: Питање за целу лекцију с коментаром тачног одговора

Одговор на постављено питање може да буде и нетачан, што је приказано на слици која следи.

Ваш одговор : Заседа

Одговор није тачан, препоручујемо да још једном прочитате странице криминалистичко тактичких радњи. Тачан одговор је потера.

Настави

2

Слика 18: Питање за целу лекцију с коментаром нетачног одговора

2. Сваки нетачан одговор, ако тренер тако жели, може студента вратити на ону утнежену лекцију из које је нетачан одговор.

Група питања примењује се за поглавља с темом која је обимнија и/или за она која садрже више лекција, као што је поглавље „Специјални задаци полиције“. Наравно да свака лекција унутар текста може да има своје питање, али ако се питања издвоје као посебна ставка на менију садржаја, онда дају утисак теста. Таква ситуација приказана је на следећој слици.

Курс Организација и послови полиције

Пријављени сте као Данијел Суботић

Почетна страна ► Моји курсеви ► МУП ► КДС ► ПОСЕБНИ СПЕЦИЈАЛНИ ЗАДАЦИ ПОЛИЦИЈЕ ► Група питања за Специјалне задатке полиције

Навигација

- Почетна страна
- Моја насловна страна
- Странице сајта
- Мој профил
- Current course
- КДС

Група питања за Специјалне задатке полиције

Група питања

На постављена питања треба одговарати са ДА или НЕ

Питање 1

Питање 2

Питање 3

Питање 4

Питање 5

1

Група питања за Специјалне задатке полиције

Успостава и одржавање контакта са лицем које покушава да изврши самоубиство је обавеза Преговарачког тима министарства.

☐ ДА

☒ НЕ

Пошаљи

Група питања за Специјалне задатке полиције

Успостава и одржавање контакта са лицем које покушава да изврши самоубиство је обавеза Преговарачког тима министарства.

Ваш одговор : НЕ

У праву сте, јер успостава и одржавање контакта са лицем које покушава да изврши самоубиство је обавеза свих полицијских службеника који могу да буду у упози "првог полицијца".

Настави

Слика 19: Питање из групе питања с одговором и коментаром тачног одговора

1. Питања може бити колико год тренер сматра да је потребно. У овом случају, питања се односе на пет од шест лекција колико садржи поглавље.

Студент не зна које питање се односи на коју лекцију, и то од њега захтева додатну пажњу.

Група питања за Специјалне задатке полиције

Успостава и одржавање контакта са лицем које покушава да изврши самоубиство је обавеза Приговораног тима министарства.

Ваш одговор : ДА

Нисте тачно одговорили.
Тачан одговор гласи: Успостава и одржавање контакта са лицем које покушава да изврши самоубиство је обавеза свих полицијских службеника који могу да буду у упознатој полицији.

Настави 2

Слика 20: Питање из групе питања са коментаром нетачног одговора

2. Тачни и нетачни одговори у овом случају воде уназад у групу питања. Нема могућности да нетачан одговор студента пребаци у текст лекције. Зато треба посебну пажњу обратити на коментаре нетачних одговора. То може бити и дужи текст.

Закључак

На основу искуства, дошли смо до закључка да електронско учење представља један од начина за превазилажење проблема немогућности или неоправданости истовременог присуства више студената на месту на коме се реализује наставни процес. Наведени, иновативни формат учења ублажава, односно у потпуности решава наведени проблем не само омогућавањем похађања наставе већ и омогућавањем тога да уџбеничка литература буде допуњена осталим наставним материјалима (ресурсима) у виду научних и стручних радова, графичких модела, филмова, онлајн речника и других материјала примерених конкретној лекцији (Посебни и специјални задаци полиције – у нашем примеру). Осим тога, студенти који похађају теоријске садржаје, какав је наведена лекција, у прилици су да комуницирају с наставником и осталим колегама студентима, чиме нису ускраћени за међусобни трансфер знања. Да би та комуникација била што боља, односно садржајнија и приснија, студент може да креира сопствени профил и да га ажурира. Најзад, студенти који су у прилици да похађају електронску наставу имају повратну информацију (*feedback*) од професора о сопственом напретку, али и професор има повратну информацију од студената, у смислу ваљаности наставе, уџбеничке литературе, онлајн курса, садржаја и структуре лекције, њихове прегледности, поузданости предметног метода учења, посебно у смислу оцењивања и тако даље.

Електронско учење не представља замену, већ допуну класичног, учионог учења. Томе у прилог иду искуства стечена електронским учењем како у Републици Србији, тако и у иностранству, а посебно у земљама Европске уније. У неким земљама електронско учење се комбинује с класичним учењем, посебно у испитним роковима када студенти долазе у објект школе уста-

нове и полажу испите. Одмах након испита, док су још присутни у школском објекту, студентима се организује настава кроз класичне облике (предавање, вежбе, консултације и др.).

Томе у прилог иде и чињеница да електронским учењем није могуће потпуно едуковати кадрове по практичним темама, које се односе на примену полицијских овлашћења при обављању полицијских послова (тзв. полицијске мере). На пример, студент није у прилици да електронским учењем увежбава гађање из ватреног оружја (у функцији употребе ватреног оружја као дела примене средстава принуде), али може да сачини наредбу за гађање, попуни дневник гађања итд. Стога будућа истраживања у области електронског учења треба да иду у правцу идентификације садржаја за чије изучавање је примере-на примена електронског учења како би се едукацијом полицијских службеника постигли оптимални резултати у погледу њихових стручних компетенција.

Литература

1. Academy of the Interior Ministry of the Republic of Belarus, доступно на: <http://academy.mia.by/index.php/en> (приступљено 25. јуна 2014).
2. Click and Learn, Учење преко Интернета, бесплатна e-book о учењу на даљину, Линк e-learning.com, доступно на: www.link-elearning.com/site/media/files/Ucenje_preko_Interneta.pdf (приступљено 25. јуна 2014).
3. Hurn, Dž., *Evaluacija pilot-kursa e-učenja za pripadnike policije u Srbiji*, CEPOL, Bramshil, 2012.
4. Мудл веб-сајт, доступно на: www.moodle.org.
5. Navickienė, T., Bronius, S., *Distance Learning Systemas Innovative Police Training Format*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. марта 2014.
6. Организација и послови полиције, електронски курс, доступно: edumoodle.pmf.uns.ac.rs.
7. Петровић, В. В., Пекић, А., Ивић, Е., *Даљинско образовање применом софтвера Moodle*, доступно на: www.e-drustvo.org/proceedings/YuInfo2010/html/pdf/069.pdf (приступљено 26. јуна 2014).
8. *Специјална антитерористичка јединица, 30 година*, филм, Zamedia & Daydream studio, Зајечар, 2008.
9. Субошић, Д., Даничић, М., *Безбједносни менаџмент, организација и одлучивање*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2012.
10. Субошић, Д., *Организација и послови полиције*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2013.
11. Tarane, D., *State Police College Of Latvia*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. марта 2014.
12. Veispak-Rawlings, K., *Language Robot*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. марта 2014.
13. Вербић, С., Томић, Б., *Рачунарски шесћови знања у софтверском пакету Moodle*, приручник за наставнике, доступно на: www.ceo.edu.rs (приступљено 19. јуна 2014).

POSSIBILITIES FOR EDUCATION ABOUT THE SPECIFIC AND SPECIAL POLICE TASKS BY USE OF THE SOFTWARE FOR E-LEARNING MOODLE

Dane Subotic

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

The paper problematizes the acquisition of knowledge on specific and special tasks of the police by use of software for e-learning Moodle. In order to illustrate the paper electronically, course from the site Faculty of Sciences within University of Novi Sad have been used, known as *Organization and operations of the police*. Along with monitoring the paper, it is possible to keep track of the content of aforementioned courses, lesson *Specific and special tasks of the police*, that is contained therein, on web address – site <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>. Impossibility of gathering multiple participants at the same time in the same place, is the fact of the teaching process. Another problem that occurs after the absence of the students from the classes refers to the availability of the textbook, or practicums, because they are deprived of the other teaching materials (resources) in the form of scientific papers, graphics, fashion, film, on-line dictionaries etc. In addition, these students hardly participate in communication with the lecturer, with other fellow students and therefore deprived from knowledge transfer. Finally, neither the students who do not attend classes regularly, nor the professors cannot get the feedback about the students' progress, validity of teaching process, textbooks, etc. One of the reasonable solutions to overcome these problems is e-learning. Specified and the innovative format of e-learning mitigates or entirely solve the issue by facilitating the attendance of students as well as making textbooks and other educational material (scientific papers, graphical models, films, online dictionaries and other) completely available to students. The our example that materializes the aforementioned theory is: *Specific and special tasks of the police*. Besides, students who attend theoretical lectures have the benefit to interact with teachers and other fellow students. For better, more meaningful and more intimate communication, the student can create their own profile and update it from time to time. Finally, students have the chance to attend classes with electronic feedback from the professors about their own progress as well as professors can have feedback from students that tells about validity of teaching process, textbooks, on-line courses, content and structure of lessons, its transparency, reliability of learning methods, especially in terms of evaluation, etc.

E-learning cannot be replace *viva voce* – classroom learning but can be taken as alternative or supplement. This statement has been based upon e-learning experiences in Serbia and abroad, especially in European Union. Besides, it is supported by the fact that staff cannot be fully educated about practical issues only through e-learning process. Future scientific researches in the field of e-learning should follow direction of identifying the appropriate learning content for e-learning.